

50ct.

Vijfde jaargang nr.2 - 18 juli 1970

VIETNAM BULLETIN

Alle Amerikanen moeten weten dat wij vanwege onze kracht, onze geschiedenis en ons gevoel voor menselijke waardigheid een speciale plaats innemen in de wereld.
President Nixon.

Verschijnt om de 14 dagen

Redactie: Jan Boonstra Benno Groeneveld
M.van Dullemen Tineke Nijenhuis
W.de Graaff Queenie Stevens

Redactie/administratieadres: Vietnam Bulletin, p/a ASVA
Weesperstraat 51, Amsterdam
Gironummer 1281198, tnv Vietnam Bulletin, Abonnement
f 5,- per half jaar, met stilzwijgende verlenging. Buitenland
f 7,- per half jaar. Losse nummers f 0,50 (België 7 frs).

gevangenis in zuid-vietnam

De lange lijst van berichten uit Vietnam over afschuwelijkheden - ook wel genoemd 'incidenten en zaken die onvermijdelijk zijn in tijden van oorlog' - is nog niet aan zijn einde.

Na alle berichten over deportatie van de bevolking, verzadigingsbombardementen, napalm, fragmentatiebommen, het gebruik van gassen (die de dood ten gevolge hebben) en chemische middelen (die misvormingen bij baby's veroorzaken); na de berichten over massamoorden te Song My en in de provincies Da-Nang, Quang-Nam, Quang Ngai en Ben-Tre, is nu de aandacht gevallen op de toestand van de gevangenen op het gevangenseiland Con Son (Poulo Condor) in Zuid-Vietnam.

Wat het meest opvalt is dat dergelijke zaken - die al zo lang bekend hadden kunnen zijn - zo laat tot de publieke opinie doordringen.

Behalve allerlei vormen van zelfcensuur die de nieuwsmedia zichzelf opleggen zijn er wel aanwijzingen te vinden die enige verklaring daarvoor geven.

In de eerste plaats zijn vele officieel aangestelde commissies louter een farce. Peter Kann heeft in de Wall St. Journal van 16 juni een levendig beeld gegeven hoe een commissie uit het Congres, ingesteld om de resultaten van Nixon's Cambodjaanse operatie te beoordelen, te werk is gegaan.

Op één uitzondering na waren de leden allen aanhangers van de huidige politieke lijn in Washington. Dit bezoek nu leek veel op een 'zie Europa in 7 dagen'-trip, schrijft Kann. De commissie moest drie legers (een Amerikaans, een Vietnamees en een Cambodjaans) bezoeken in één dag. Voordat de commissie het Amerikaanse kamp bezocht waren in allerijl nog enige latrines gebouwd en waren kappers per helicoop aangevoerd om de soldaten te scheren en van overtollig haar te ontdoen.

Ook deze commissie, althans een klein deel ervan, want velen weigerden eenvoudig erheen te gaan, die nu op Con Son is terecht gekomen, bestond in meerderheid uit conservatieven die naar Vietnam waren gegaan om Nixon's politiek te steunen. Nadat ze er geweest waren wilde de meerderheid de hele zaak dan ook in de doofpot stoppen 'omdat het zo onaangenaam is' (NRC 8-7-'70).

In de tweede plaats wordt door de overheidsinstanties alle mogelijke moeite gedaan om onthullingen als deze te vermijden. Een bezoek aan de gevangenis stond dan ook niet op het programma. Integendeel. Het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken en de missie in Saigon hebben alles gedaan om het bezoek aan Con Son te voorkomen, o.a. door verandering van het reisprogramma. Dat het toch heeft plaats gevonden is te danken aan het optreden van Zuidvietnamese studenten die zelf op het eiland gevangen hebben gezeten (en elders) en al maanden lang demonstreerden tegen de terreur van het regime in Saigon.

Overigens, ook voor deze zaak is de formule om de verantwoordiging te sussen al gevonden. Na de 'incidenten' bij Song My en de 'noodzakelijke oorlogshandelingen' bij Hué, zijn er nu - aldus het Amerikaans Ministerie van Buitenlandse Zaken - AZIATISCHE METHODEN EN GEBRUIKEN, waar men wel van geweten heeft maar niets aan kon doen vanwege de Vietnamese soevereiniteit.

Al lang bekend.

Er is inderdaad één ding juist in die laatste zin, namelijk dat deze zaken al lang bekend waren. Om enkele publicaties te noemen. Op de 37e en 42e zitting van de conferenties te Parijs op 9 oktober en 13 november 1969 heeft Madame Nguyen Thi Binh van de Voorlopige Revolutionaire Regering van Zuid-Vietnam uitvoerige rapporten openbaar gemaakt over de toestand van de gevangenen in Zuid-Vietnam.

Zij sprak over zeer wrede behandeling van meer dan 1.400 vrouwen, waaronder zeer veel minderjarigen, in de gevangenis te Thu Duc. In de periode van 1 juli tot 24 augustus zijn meer dan 200 vrouwen door zware mishandeling gedood of gewond. In de gevangenis te Tay Ninh werden op 19 juni 1969 meer dan 100 gevangenen gedood of gewond, eenzelfde aantal in april 1969 in de gevangenis te Tan Hiep.

Over Con Son deelde zij mede dat daar in februari en maart 1969 meer dan 800 gevangenen waren vermoord. In het rapport van 15 november worden uitvoerig de levensomstandigheden en de martelingen die de gevangenen moeten ondergaan beschreven. De vroegste gegevens dateren reeds uit 1964.

Een tweede uitvoerig rapport is gemaakt door een Amerikaanse studiegroep, o.a. bestaande uit enkele geestelijken, over de vrijheid van godsdienst en de politieke vrijheid in Vietnam. Dit rapport is gepubliceerd in Congressional Record van 17 juni 1969. Het rapport werd destijds genoemd het meest vernietigende oordeel over de regering te Saigon ooit in de VS gepubliceerd.

Enige citaten hieruit:

1. Vele duizenden in Zuid-Vietnam gearresteerde personen zijn verstoken van elke vorm van rechtspleging. Arrestaties worden naar willekeur verricht door lokale en nationale overheden, door distriktspolitie, door speciale veiligheidstroepen, het leger en inlichtingendiensten.
2. De Thieu-Ky regering is door het veelvuldig en toenemend hanteren van buiten-grondwettelijk Militaire Veldtribunalen verantwoordelijk voor het gevangen zetten van nog eens duizenden personen, zonder enig verhoor en vaak zelfs zonder een onderzoek in te stellen naar de beschuldigingen die tegen hen zijn ingebracht. Vele ge-

vangenen blijven zonder gerechtelijk onderzoek in arrest, de rest wordt door administratieve maatregelen van de ene gevangenis naar de andere overgebracht.

3. De Thieu-Ky regering gebruikt woorden als 'communisme', 'neutralisme' en 'coalitie' om politieke en religieuze oppositie te verlammen of tot zwijgen te brengen. Vredesbewegingen onder studenten, Boeddhistische pleidooien voor geweldloosheid en voorstanders van een 'derde weg', en de vrijheid van drukpers worden systematisch onderdrukt door een wankel regering, die meer steunt op politie-methodes en Amerikaanse steun, dan op de bevolking en haar werkelijke vertegenwoordigers.

Marteling.

Het rapport maakt ook melding van martelen van gevangenen. Dat deze op zeer grote schaal plaats vinden blijkt uit de overstelpende en geen enkele twijfel overlatende hoeveelheid verklaringen van getuigen.

Het rapport schrijft hierover:

'Alle gevangenen lijden ernstig door het moeten verblijven in overvolle gevangenis. Soms worden gevangenen in zulke kleine cellen samengepakt dat er geen ruimte is om te gaan liggen en soms zelfs niet om te zitten. Dit is martelen en zeker als het er ook nog smoorheet is in de cellen, de uitwerpselen zich ophopen en de gevangenen zelden worden gelucht.

Het slaan van gevangenen is algemeen. Intellectuelen schijnen een zekere 'bevoorrechte' behandeling te genieten doordat zij alleen maar geslagen worden en geen andere vormen van martelen behoeven te verduren.

Het slaan geschiedt met houten stokken of knuppels. De slagen worden toegebracht op de rug, op de benige gedeelten van de benen, op de handen en, wat vooral zeer pijnlijk is, op de voetzolen. Eveneens worden slagen toegebracht op de geslachtsdelen.

Een aantal berichtgevers maakte melding van het onderdompelen van gevangenen in grote watertanks waarop dan aan de buitenzijde met stokken wordt geslagen.

Dit schijnt verschrikkelijke pijnen te veroorzaken en interne verwondingen tot gevolg te hebben.

Nog een andere marteling door middel van water zou veel voorkomen, namelijk het drukken van een natgemaakt kledingstuk op mond en neus van de gevangene terwijl deze achterover in een beek wordt geduwd. Het kledingstuk wordt verwijderd op het moment dat het slachtoffer dreigt te stikken. Daarna begint de behandeling opnieuw. Een variatie hierop is het pompen van water in de neus.

Als meest toegepaste marteling werd genoemd het optakelen van een slachtoffer met een touw vastgemaakt aan op zijn rug gekruiste handen.

Een getuige beschreef een 'fietsmarteling'. Gedurende ongeveer een week wordt de gevangene gedwongen languit te liggen met een ijzeren staaf terwijl zijn polsen aan zijn enkels worden geketend. Men zei dat hij nadien niet meer kon lopen en zelfs niet meer rechtop staan.'

Studenten in Saigon betogen al geruime tijd tegen de barbaarse methoden van het regime Thieu-Ky. In Saigon hebben zij nu ook een manifest gepubliceerd over de behandeling van politieke gevangenen in de gevangenis van Tan-Hiep. (Le Monde, 8-7-'70).

Ook hier worden politieke gevangenen zonder enige vorm van rechtspleging twee tot zeven jaar gevangen gehouden. Ook in dit document is sprake van martelingen tot de dood er op volgt.

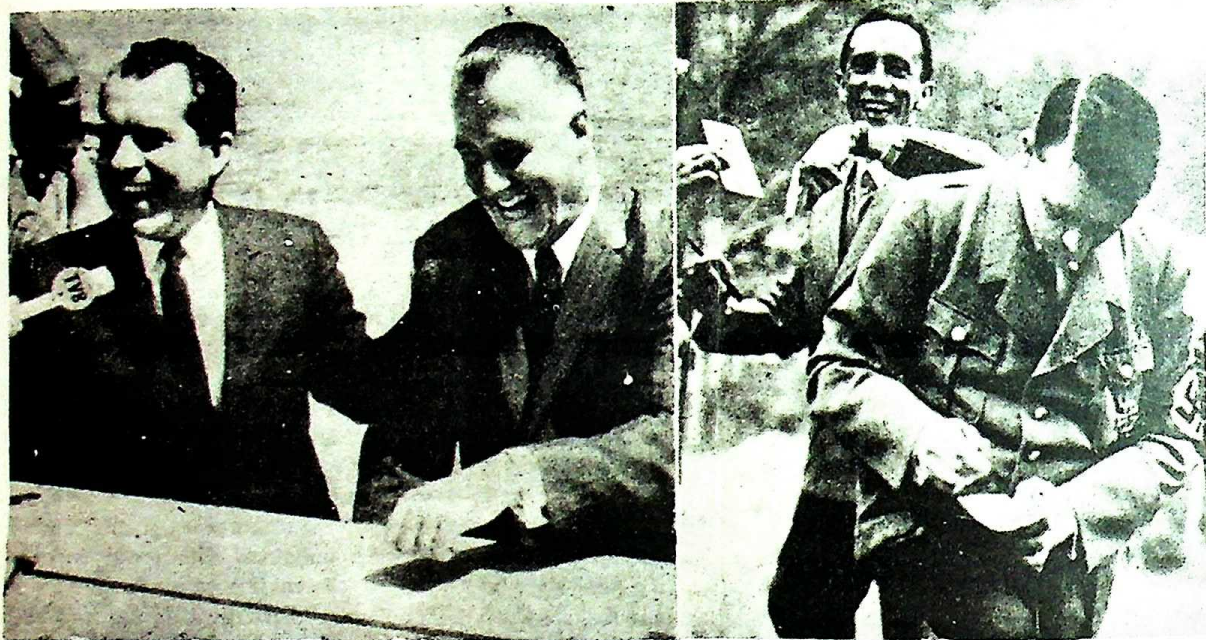
Generaal Ky heeft destijds op een vraag welke helden hij vereerd, geantwoord: 'Slechts één, Adolf Hitler. Hij heeft intussen niet verzuimd het bewijs ervoor te leveren.'

Vietnamese gevangenen

heeft u ook genoeg van Agnew?

Nixon's propagandist Spiro Agnew:
Deze radicale studenten horen niet in de samenleving, maar in een opvoedingsgesticht.
April 1970

Hitlers propagandist Joseph Goebbels:
De radicalen hebben een poging gedaan de macht te grijpen door een sfeer van paniek en terreur te scheppen.
Het zijn geen mensen, het zijn beesten.
April 1933

Uit: *The Bond* (orgaan van de Amerikaanse Soldaten Vakbond) 13 mei 1970.

Erger dan Mc Carthyisme.

De ex-ambassadeur W. Averell Harriman zei gisteren dat de aanvallen op hem en op andere Democraten door Vice-President Spiro T. Agnew 'erger zijn dan Mc Carthyisme'. 'Ik heb zoiets nooit eerder gezien. Het doet denken aan de methoden gebruikt door de Nazi's in Duitsland in de jaren '30.

Een film over Agnew.

De Amerikaanse informatie-diensten hebben maandag in Washington een film van 15 minuten vertoond over Vice-President Agnew. Dit document is bestemd om te worden uitgezonden in TV-uitzendingen voor het buitenland. Spiro Agnew wordt er in getekend als een man die hartstochtelijke belangstelling heeft voor opvoedingsproblemen en als tegenstander van rassendiscriminatie. (*Le Monde*, 8-7-'70).

CAMBODJA: woorden en feiten

De Amerikaanse acties in Cambodja zijn door president Nixon, in zijn rapport van 30 juni, en door vice-president Agnew, in een TV-interview op dezelfde dag, een volledig succes genoemd.

Agnew sprak zelfs van de meest geslaagde operatie sinds de landing te Inchon in Korea (op 15 sept. 1950), al moest men wel bedenken dat de inval in Cambodja slechts beperkte doelen nastreefde.

Afgezien van de gevolgen van deze actie, die, zoals Decorroy in *LE MONDE* formuleerde, inhouden dat Nixon een hoofdstad aan zijn kant heeft gekregen, maar een hele natie in een gewapende strijd heeft gebracht, moet echter geconstateerd worden dat ook deze beperkte doelen niet zijn bereikt.

Op 30 april en 3 mei werden door Nixon en Agnew de 'beperkte' doelen voor de Amerikaans-Zuidvietnamese acties in Cambodja als volgt omschreven:

1. Een aanval op het communistisch hoofdkwartier van de militaire operaties tegen Zuid-Vietnam.
2. Het vernietigen van de schuilplaatsen van de vijand aan de Cambodjaanse grens.
3. De vijand zo'n klap toebrengen, dat zij niet langer tot grote offensieven in staat zou zijn.

Geen van deze beperkte doelen is bereikt.

1. Het communistisch hoofdkwartier is niet gevonden. Een tegenslag is vooral dat de Amerikanen geen enkele leider van het Bevrijdingsfront hebben kunnen gevangen nemen.

2. Volgens U.S. News and World Report hebben militairen die aan de operaties hebben deelgenomen het vermoeden uitgesproken dat slechts 30 tot 40 pct. van de schuilplaatsen zijn ontdekt. De hoeveelheid buitgemaakte wapens is nauwelijks het kwantum dat de Noordvietnamezen maandelijks in 1969 vervoerden langs de Ho Chi Minh - route (aldus gegevens van de Amerikaanse militaire inlichtingendienst).

In feite heeft het tegengestelde plaats gevonden van wat Nixon wilde bereiken. In plaats van het opruimen van wijkplaatsen in een zeer smalle strook langs de grens, is thans geheel Cambodja tot aan de grens met Thailand één grote 'Vietcong'-schuilplaats geworden. (Zie kaart betreffende de situatie op 29 juni). Het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken moest toegeven dat eind juni zelfs de gebieden waarin de militaire operaties hadden plaatsgevonden, geheel 'onder controle' waren van het Bevrijdingsfront.

3. De opzet: de vijand een beslissende slag toe te brengen (operatie Volledige Overwinning) bleek al spoedig een illusie.

a. Reeds op 8 mei sprak Nixon alleen nog over het winnen van wat tijd (6 tot 8 maanden), en niet meer over een beslissende overwinning.

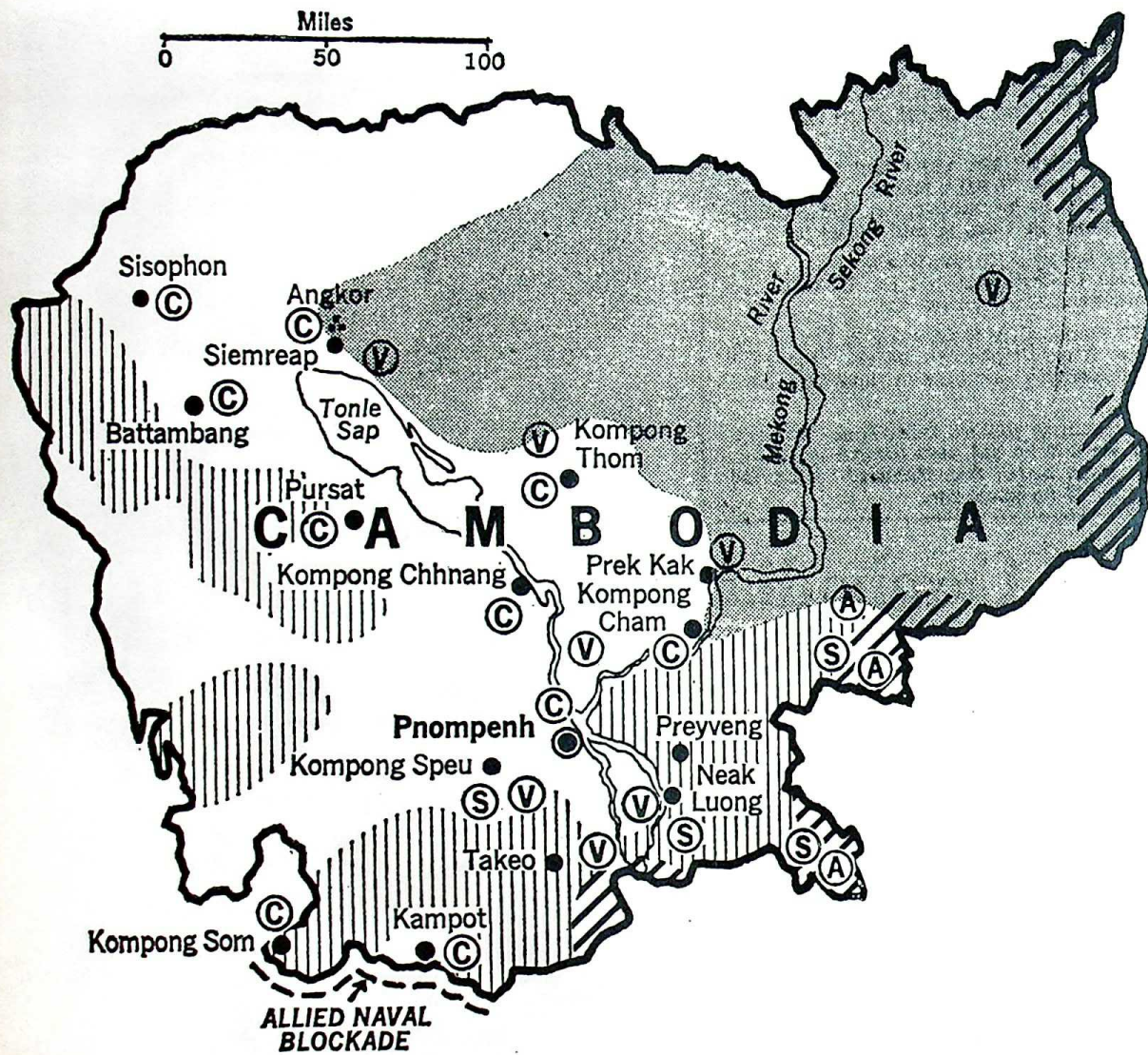
b. Dat de vijand grote verliezen toegebracht zou zijn aan manschappen, (11.349 doden en 2.328 gevangenen), wordt door geen enkele deskundige waarnemer aangenomen. De meeste slachtoffers zijn in de dichtbevolkte streken gevallen onder de burgerbevolking en deze zijn in deze cijfers opgenomen.

c. Het verlies van 7.000 ton rijst (voldoende om 30.000 man tien maanden te voeden) wordt volledig gecompenseerd doordat belangrijke rijstprovincies in Cambodja nu geheel in handen zijn van de guerrillatroepen. Ook de versterking van de aanvoerlijnen is weer voor een groot deel gecompenseerd door de versterkte posities van de Vietnamese en Pathet Lao troepen in Zuid-Laos (het plateau van Bolovens).

d. Tenslotte zijn ook de activiteiten van het Bevrijdingsfront in Zuid-Vietnam na 1 mei niet verminderd. Er is grote activiteit ten zuiden van de gedemilitariseerde zone en het Front slaagde er zelfs in gedurende 30 uur een gehele stad (Dalat) te bezetten.

Officieel zijn de Amerikaanse acties in Cambodja ook gemotiveerd met de bewering dat de Noordvietnamezen in april belangrijke offensieven aan het voorbereiden waren. Op 28 april sprak Nixon zelfs van de mogelijkheid van een volledige en vernederende nederlaag in Vietnam. Het Amerikaanse optreden zou dan geheel defensief zijn. Afgezien van het feit dat vele Amerikaanse waarnemers geen enkele aanwijzing hebben kunnen vinden over een groot Vietnamees offensief, hebben de voornaamste Vietnamees troepenverplaatsingen in Cambodja (en niet in Vietnam) plaats gevonden NADAT reeds op 20 maart Saigontroepen tot een inval in Cambodja waren overgegaan. Het initiatief voor het Amerikaanse optreden ligt bij de Amerikaanse legerleiding zelf. Reeds op 10 maart (nog vóór de aanvallen op de Vietnamese ambassades en vóór de coup in Phnom-Penh) heeft de Amerikaanse legerleiding in allerlei de opdracht gegeven alle inlichtingen te verzamelen over terrein en weersomstandigheden in Cambodja.

Communist Dominated Area
 Communist Infiltrated Areas
 Original Communist Sanctuaries

Troops

Communist
 Cambodian
 South Vietnamese
 American

Tenslotte hebben de Amerikanen hun Cambodjaanse avontuur gemotiveerd met de bewering dat ingrijpen noodzakelijk was om het nieuwe regime in Phnom Penh van de ondergang te redden.

Het is echter duidelijk dat de huidige leiders in Phnom Penh de crisis zelf veroorzaakt hebben. De plotselinge en onwettige afzetting (onwettig omdat dit - tegen alle regels in - geschied was tijdens zijn afwezigheid) van Sihanouk, die een grote populariteit had en heeft onder de plattelandsbevolking, en de daarop volgende terreur tegen demonstrerende boeren bracht het land direkt al in een toestand van burgeroorlog.

De pogroms tegen de in Cambodja wonende Vietnamezen (waardoor tevens de Cambodjaanse economie werd ontwricht) en de militaire operaties tegen de 'Vietcong'-schuilplaatsen (en dit direkt ook in samenwerking met Saigon-troepen), voerden de crisis snel naar zijn hoogtepunt. Hier heeft zich het spelletje herhaald dat al zo vaak in Indo-China is gespeeld (met name in Laos): Provocerend optreden tegen een veel sterkere tegenstander leidt onvermijdelijk tot een militaire nederlaag. In de aldus ontstane en zelf geschapen crisis-situatie vindt Amerikaanse interventie plaats onder het mom van het afwenden van Noord-vietnamese agressie.

Maar ook op dit punt - het redden van het regime - Lon Nol - is de Amerikaanse actie 'geen volledig succes'. Een totale ineenstorting van het regime heeft men kunnen voorkomen, maar niet dat het gezag van dit bewind ineen-schroepelde en nauwelijks verder reikt dan de hoofdstad. Een grootscheepse Amerikaanse inmenging blijft dan ook nodig en wordt ook in vele vormen gegeven: wapenleveranties, operaties vanuit de lucht, financiering van Zuid-vietnamese en Thailandse interventies en grotere bijdragen aan de economie van Saigon.

Dit verder uitbreiden van de Amerikaanse verplichtingen in Indo-China valt moeilijk te rijmen met de met veel ophef gepropageerde leer dat Aziaten in toenemende mate hun eigen zaken moeten gaan opknappen.

Tegenover het terugtrekken van Amerikaanse grondtroepen staan de groter wordende financiële steunverlening en een steeds omvangrijker wordende interventie vanuit de lucht. Wat dit laatste betreft betekent Nixon's politiek van Vietnamisering een alsmaar in omvang toenemende Vietnamicide: een volkerenmoord, een massale vernietiging vanuit de lucht van alles wat leeft en beweegt. (*Le Monde, Herald Tribune*).

De Redactie

Rubberplantages langs route nr 7 in Cambodja na een Amerikaans artillerie-bombardement.

4 maanden oorlog

Maart

11. In Phnom Penh plunderen demonstranten de ambassades van Noord-Vietnam en de Voorl.Revol.Regering van Zuid-Vietnam.
12. Generaal Lon Nol, sinds aug. 1969 eerste minister, en sinds januari de werkelijke machthebber als Sihanoeok voor een kuur naar Frankrijk is vertrokken, zendt een ultimatum aan de Vietnamese communisten, waarin hij hen 48 uur de tijd geeft om Cambodja te verlaten. Sihanoeok besluit dan via Moskou en Peking naar Phnom Penh terug te keren.
18. Het Parlement zet prins Sihanoeok af en benoemt Cheng Heng tot staatshoofd.
19. Prins Sihanoeok arriveert te Peking.
20. Met toestemming van de Cambodjaanse regering vallen Zuidvietnamese troepen de in Cambodja gelegen communistische bases aan.
23. Prins Sihanoeok kondigt in Peking, waar hij zich heeft gevestigd, de oprichting aan van het Verenigd Nationaal Front van Kampuchea (FUNK).
- 26-30. In het gehele land demonstreren personen ten gunste van prins Sihanoeok. Het Cambodjaanse leger opent het vuur op de demonstranten.
28. Phnom Penh roept alle reservisten op.

April

7. De gevechten in Oost-Cambodja tussen communistische troepen en het Cambodjaanse leger nemen in hevigheid toe.
10. Cambodjaanse soldaten vermoorden Vietnamese burgers in Prasot.
16. Generaal Lon Nol vraagt militaire hulp aan Washington.
- 24-25. Bijeenkomst in Zuid-China van de leiders van de linkse bewegingen in Indo-China: prins Sihanoeok (Cambodja), prins Soephanoevong (Laos), Pham Van Dong (Noord-Vietnam) en Nguyen Huu Tho (F.N.L., Zuid-Vietnam).
Zij besluiten tot eensgezinde strijd voor de bevrijding van Indo-China.
Peking verleent zijn steun aan deze bijeenkomst.
29. Saigon bericht officieel dat haar troepen met Amerikaanse steun de Cambodjaanse grens zijn gepasseerd.
30. President Nixon bevestigt de inval van een Amerikaans-Zuidvietnamees expeditie-leger in Cambodja.

Mei

1. Gecombineerde operatie in het Vishaak-gebied met het doel het hoofdkwartier van het Bevrijdingsfront te vernietigen.
2. De marine van Saigon begint met de operatie ('Negen Draken' om de Mekong rivier te beheersen.

5. Amerikaans offensief tegen de provincie Rattanakiri, dat op een nederlaag uitloopt.
Prins Sihanoeok vormt in Peking een Koninklijke Regering van Nationale Eenheid (GRUN). Peking verbreekt de diplomatieke betrekkingen met Phnom Penh. President Nixon kondigt aan dat zijn troepen vóór 30 juni Cambodja zullen verlaten.
6. Operaties in het Eendenbek-gebied.
8. Washington besluit dat de Amerikaanse troepen niet verder dan 34 km. Cambodja zullen binnentrekken.
9. Blokkade van de kust van de Golf van Thailand door de 'geallieerde' marine.
18. Peking stelt de Chinees-Amerikaanse ontmoeting te Warschau, die zou plaats vinden op 20 mei, uit.
20. Boodschap van President Mao Tse-toeng, waarbij hij zegt de strijd van de Aziatische volkeren tegen het 'Amerikaanse imperialisme' te zullen steunen.
25. Prins Sihanoeok komt aan in Hanoi voor een officieel bezoek.
27. Saigon en Phnom Penh hervatten hun diplomatieke betrekkingen.

Juni

10. Communistische strijdkrachten bezetten de tempels van Angkor.
14. Bezoek van Prins Sihanoeok aan Pyongyang (Noord-Korea).
22. Officiële erkenning van Washington dat de Amerikaanse luchtmacht bombardementen uitvoert in Cambodja buiten de in mei vastgestelde 34-km grens.
29. De laatste Amerikaanse soldaten verlaten Cambodjaans grondgebied.

(Le Monde, 2 juli 1970)

AZIATEN OMKOPEN OM AZIATEN TE DODEN.

(Debat in de Amerikaanse Senaat, 11 juni. Uit: I.F. Stone's Bi-Weekly, 29-6-1970)

Sen. Murphy: Ik beschouw deze mensen niet als huurlingen. Zij worden niet gehuurd door de VS om voor de VS te vechten. Zij vragen om wapens van de VS, waarmee zij hun vrijheid willen verdedigen, hun eigen recht op zelfbeschikking, en hun eigen recht de Amerikaanse politiek uit te voeren zoals deze is vastgelegd door de laatste vier presidenten. (Curs. red.)

Sen. Aiken: Is de senator er zich van bewust dat het veel voordeliger is voor soldaten van sommige regeringen in Vietnam te gaan vechten dan in hun eigen land te strijden tegen opstandelingen? Dat een Thai luitenant-generaal 370 dollar ontvangt als hij in zijn eigen land blijft, maar een extra vergoeding krijgt van 450 dollar als hij naar Vietnam gaat, waardoor hij in het totaal op 820 dollar komt? En dit geldt voor alle rangen. Is de senator er zich van bewust dat een kapitein in Thailand 70 dollar per maand ontvangt en dat wij hem een extra vergoeding geven van 150 dollar, waardoor het totaal op 220 dollar komt als hij naar Vietnam gaat?

Als wij ons afvragen of zij huurlingen zijn, dan denk ik dat het feit dat zij twee maal zoveel kunnen verdienen, als zij voor ons vechten in een vreemd land in plaats van hun eigen land te verdedigen, een antwoord is op die vraag.